

merç de Bna. en les seves *Memòries Agrícoles* (vol. v, 1817, p. 7) diu que s'anomenen «trigo candeal» tant la *xeixa* com el *forment*: aquella el de 1.ª i aquest el de 2.ª qualitat.

En llatí la substitució de la ū de FRUMENTUM per ũ ha de remuntar ja almenys al S. VII, car en l'apèndix de les fórmules de Sens, de la 2.ª meitat d'aquella centúria es troben ja *fromentus* i fins la forma transposada *formentum*,² i una planta de prat que porta el nom de *frumentaria* en altres glosses, apareix com a *formentaria* en CGL III, 607.43 (cf. CGL VI, 471).³

Per donar compte d'aquesta ũ l'explicació més acceptada que s'ha donat és que sigui deguda a la influència del verb FRŪOR, de l'arrel del qual és sens dubte derivat FRUMENTUM (Ronjat, *Gramm. Ist. Prov. Mod.* II, 450, i FEW), i en efecte això és ben concebible; però s'hi pot objectar que més afinitat semàntica que amb el verb hi ha amb els noms FRŪCTUS i FRŪGIS, que han mantingut la ū i és estrany que aquests no tinguessin poder per mantenir FRUMENTUM de llur costat; cal, doncs, mantenir obertes les possibilitats: a) que la causa es trobi en una acció de la nasal següent, com ja suggereix Pirson (*Mél. Wil-*

motte, 495): essent normal el pas de ūm a om en català i bona part dels parlars del N. d'Itàlia i S. de França, i no essent gaire més gran l'àrea en què FRUMENTUM s'ha mantingut com a mot hereditari romànic, potser és aquesta l'explicació preferible; b) contaminació d'un altre mot: potser la del germanisme *fromir*/*formir*/*fornir*, ja que significat aquest 'acomplir' es pogué entendre que *forment*/*froment* volia dir 'perfecció, cereal acabat, acomplert'; c) algun factor d'ordre pre-llatí tenint en compte que hom explica *frūmentum* com a resultat fonètic de *frūg-smen-tom*.

DERIV.: *Formental* a la Vall de Boí és una mena d'espiga bona, semblant a la mena de llistó que es fa a Culieto, si bé aquest no és bo i no val res, 1953. *Formenter* [S. XIV, docs. barcelonins citats DBal. i AlcM]; a Eivissa l'any 1454 estava disposat que el *formenter* era un càrrec de la «universitat» que havia de ser nomenat entre la gent de la «mà forana» (Macabich, *Feudalismo*, p. 14). *Formentós*.

Cultes: *Fruventari*, *frumentaci*, *frumentici*. Els noms de *Formentera* i *Formentor* no vénen de FRUMENTUM, car són forma arabitzada de PROMONTŌRIA, -TORIUM, veg. ací, s. v. *Form*-.; E. T. C., vol. II, 229-31.

¹ Si en el domini ross. hi ha avui qui prefereix *froment* (sembla que ho vol així AntCayrol, JPCerdà, *Cont.*, 34) no crec que sigui més que per influència francesa. De tota manera *formēn* és el que he sentit a Pallars i Ribagorça en tota l'amplada de llurs altes valls pirinenques i fins al Migjorn valencià. — ² Pirson, *Mél. Wilmotte*, 1909, II, 485-522 i ja RFgn. xxvi, 879. És veritat que en les mateixes fórmules apareixen *stromentis* i *monicipalibus*, mots que en llatí també tenen ū, però havent-hi la variant amb o en la forma transposada, no sols allí sinó en la glossa, sembla que no pugui ser efecte d'una acció general de la nasal següent. — ³ Glossada pertot amb un mot grec que vacilla entre les formes *anari-*

ta, *anareta*, *anariza*; aquesta figura en Dioscòrides, i aquest coneix també un *απαπλην*, potser idèntic, que hom tradueix pel fr. *gratteron*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *fruçió*, *fruent*, *fruable*, *frument*, *fruitiu*, *refruir*, *fruit*, *fruita*, *fruitar* v., *fruitada*, *fruitador*, *fruitat*, *fruitam*, *fruitar* m., *fruiter*, *fruiterar*, *fruiteral*, *fruiterada*, *afruiterat*, *fruitera*, *fruiteria*, *fruitós*, *sobrefruit*, *fructidor*, *fructuari*, *frúctol*, *fructuós*, *infructuós*, *infructuosament*, *infructuositat*, *frugal*, *frugalitat*, *fructífer*, *fructíferant*, *fructíferós*, *infructífer*, *fructificar*, *fructificació*, *fructificador*, *fructificant*, *frugivor*, *frugífer*, *fructícola*, *fructicultura*, *confruit*, *disfrutar*, *forment*-*froment*, *formental*, *formenter*, *formentós*, *frumentari*, *frumentaci*, *frumentici*, *Formentera*, *Formentor*.

Frunyir, alteració de *fènyer* per influència de *fonyar* i *esprémer* *Frunza*, V. *frunzir*

FRUNZIR, pres del fr. ant. *froncir*, d'origen germànic, probablement derivat del fràncic *WRUNKJA 'arruga'. □ 1.ª doc.: 1303.

Com que en català no sembla haver estat mai un mot gaire arrelat, i avui encara menys, podem limitar-nos a remetre al DECH/DCEC (FRUNCIR), on l'etimologia i la història del mot en les llengües romàniques va ser estudiada detingudament. Completo, però, la documentació que ja en donen el DAG. i AlcM: «cota suriana ab caps *fronsits* als costats», a. 1313, «supertunicale *fronsitum* cum pellibus», 1348, «una gonella de dona *fronidida* de sanguina de Melines», 1398, *InvLC*; «una jaqueta de mescla, *froncida*, de drap blanquet», inventari d'Ausiàs Marc, a. 1459 (*BSCC* xvi, 136); «les mamelles --- no en altra manera buydes o *fronsides* sinó semblant a una buffeta desinflada», *Corbatxo* (*BDLC* xvii, 105). «Conte un poc <cante un poc?>, senyora Musa: / ballarà Dona *frunsida*, / que tras que està consumida, / es joguina de l'amor: / gentil fredor!», Rector de Vallfogona, 76 (per a aquest ús afectiu i personal de *fruncir*, veg. el que en dic en castellà a la nota 3 de l'article). En el dubte entre *HRUNKJAN i *WRUNKJA crec ja que no hem de vacillar a preferir aquest, tenint en compte que si en altres casos de germanismes WR- no s'ensordeix en FR-, en aquest cas no podia haver-hi vacil·lació en l'adaptació romànica del mot perquè així semblava incorporar-se a la família de FRONTEM, com sigui que les arrugues siguin abans que tot cosa del front. DERIV.: *Frunziment*. *Frunzidura*. *Frunzidor*. *Frunza* i *fronza*.

FRUST, terme geomètric (DFa), pres del llatí *frustum* 'bocí, troquet'.

FRUSTRAR, pres del ll. *frustrari* 'enganyar', 'fer inútil, frustrar'. □ 1.ª doc.: 1405. Veg. la documentació en AlcM i DAG.

DERIV.: *Frustració* [Eiximenis, DAG.]. *Frustrador*. *Frustratori*.